

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ НА РІВЕНЬ ВИКЛАДАННЯ У ЗВО

Масштабні трансформаційні явища відбуваються у вищій освіті України понад двадцять років поточного сторіччя. Вони зумовлюють значні зміни на рівні інституцій і навчальних аудиторій, де науково-педагогічні кадри стають суб'єктами й об'єктами соціальних змін: впроваджують нові педагогічні стратегії, методи, форми в освітній простір і в практичній площині впливають на їхню реалізацію, водночас перебуваючи під їхнім впливом. Очевидно, що цей процес пов'язаний із окремими внутрішніми психологічними трансформаціями, а не лише зі стратегіями чи методами викладання.

Викладання є соціально детермінованим явищем, коли кожен учасник інтерпретує навчальне середовище відповідно до свого досвіду, тому когнітивні характеристики викладачів, позиція та професійний розвиток набувають особливого значення в умовах змін. Однією із ключових професійних характеристик викладачів, що впливають на процес викладання в нових умовах є педагогічна самоефективність [1, 2, 9].

Самоефективність викладачів – психолого-педагогічне поняття, зміст якого пов'язаний із епістемними переконаннями щодо їхніх власних стратегій викладання. Це поняття відносно нове у педагогічній науці, проте широко досліджується науковцями. До прикладу, дослідженню педагогічної самоефективності присвятили свої роботи такі вчені як А. Бандура [1-5], Гібсон і Дембо [6, 7], Сворс [13], Л. Прієто [9], Е. Скааквік [10,11,12] та ін..

А. Бандура обґрунтував теоретичні передумови дослідження самоефективності у своїх роботах про соціально-когнітивну теорію [3,5]. Самоефективність, на думку вченого визначається як впевненість людей у своїй здатності ефективно діяти [2, с. 81]. Більш того, науковець стверджує, що самоефективність визначає те, як люди відчують, думають, мотивують себе і поведуться [3,4,5]. Стосовно самоефективності педагогів, А. Бандура

прийшов до висновку, що фахівці з високим почуттям самоєфективності вважають, що невмотивованих студентів можливо навчати доклавши певних зусиль, в той час як педагоги з низьким почуттям самоєфективності вважають, що педагогічний вплив обмежений різними факторами і мало що можна зробити для навчання менш мотивованих студентів [1]. Крім того, педагоги з високою самоєфективністю, як правило, використовують більше студенто-орієнтованих підходів [13].

Послідовники А. Бандури, науковці Чаннен-Моран [17] та Л Прісто [9], також фокусують свої дослідження на самоєфективності педагогів. Вони визначають педагогічну самоєфективність як судження про здатність викладачів досягти бажаних результатів у процесі залучення та навчання усіх студентів, навіть тих студентів котрі можуть бути складними або невмотивованими. Дослідники стверджують, що переконання викладачів стосовно своєї педагогічної діяльності можуть бути як рушійною силою так і перешкодою для змін у випадку негативних переконань. і тому важливо формувати більш високу самоєфективність (тобто позитивні переконання) для підвищення рівня викладання.

Науковці Стейн та Ван [14], Ніе та ін.. [8] прийшли до висновку, що викладачі з високою самоєфективністю виявилися більш гнучкими і готовими досліджувати нові методи викладання. Така поведінка може позитивно впливати на рівень залученості учнів у процес навчання. Також існує думка про те, що самоєфективність викладача впливає на реалізацію інноваційного навчання, коли викладачі з більш високим почуттям самоєфективності схильні частіше застосовувати конструктивістські підходи до викладання. Іншими словами, їх результати показують більш сильну позитивну кореляцію між самоєфективністю вчителя та конструктивістським навчанням, ніж між самоєфективністю вчителя та традиційним навчанням[8]. Підтверджується також позитивний зв'язок між самоєфективністю та інновативним викладанням у контексті Болонського процесу. Викладачі з більш високим рівнем

самоефективності мають вищий рівень інноваційного викладання та креативність [16]. На додаток, науковці підтверджують позитивний зв'язок між педагогічною самоефективністю та таким поняттями як емоційне вигорання, виснаженням, автономність і задоволення роботою [11,1213].

Отже, поняття самоефективності тісно пов'язане з процесом викладання та професійним і особистісним розвитком викладачів. Ширше обговорення та дослідження педагогічних та психологічних умов формування самоефективності викладачів сприяє покращенню рівня викладання у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Bandura A. On the functional properties of perceived self-efficacy revisited / Bandura. // Journal of Management. – 2012. – №38. – С. 9–44.
2. Bandura A. Self-efficacy / Bandura // Encyclopedia of human behavior / Bandura. – New York: Academic Press, 1994. – С. 71–81.
3. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. / Bandura. // Psychological Review. – 1977. – №84. – С. 191–215.
4. Bandura A. Social cognitive theory of mass communication / Bandura. // Media Psychology. – 2001. – №3. – С. 265–299.
5. Bandura A. Social learning theory / A. Bandura, D. McClelland., 1971. – (Morristow).
6. Dembo M. Teachers' sense of efficacy: An important factor in school improvement. / M. Dembo, S. Gibson. // The Elementary School Journal. – 1985. – №86. – С. 173–184.
7. Gibson S. Teacher efficacy: a construct validation / S. Gibson, M. Dembo. // Journal of Educational Psychology. – 1984. – №76. – С. 569–582.
8. Nie Y. The roles of teacher efficacy in instructional innovation: Its predictive relations to constructivist and didactic instruction / Y. Nie, A. Liao, S. Lau. // Educational Research for Policy and Practice. – 2013. – №12. – С. 67–77.
9. Prieto Navarro L. Autoeficacia del profesor universitario. Eficacia percibida y práctica docente / Prieto Navarro. – Madrid: Narcea, 2007.
10. Skaalvik E. Teacher self-efficacy and perceived autonomy: Relations with teacher engagement, job satisfaction, and emotional exhaustion / E. Skaalvik, S. Skaalvik. // Psychological Reports. – 2014. – №114. – С. 68–77.
11. Skaalvik E. Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations / E. Skaalvik, S. Skaalvik. // Teaching and Teacher Education. – 2010. – №26. – С. 1059–1069.
12. Skaalvik E. Teachers' feeling of belonging, exhaustion, and job satisfaction: The role of school goal structure and value consonance / E. Skaalvik, S. Skaalvik. // Anxiety, Stress & Coping. – 2011. – №24. – С. 369–385.
13. Swars S. L. Examining perceptions of mathematics teaching effectiveness among elementary preservice teachers with differing levels of mathematics teacher

- efficacy. / Swars. // Journal of Instructional Psychology. – 2005. – №32. – С. 139–147.
14. Stein M. Teacher development and school improvement: The process of teacher change. / M. Stein, M. Wang. // Teaching and Teacher Education. – 1988. – №4. – С. 171–187.
15. Tschannen-Moran M. Teacher efficacy: Its meaning and measure / M. Tschannen-Moran, A. Hoy, W. Hoy. // Review of Educational Research. – 2000. – №68. – С. 202–248.
16. Vereshchahina T. O. Level of self-efficacy perceived by teachers in three Ukrainian universities. / Тетяна О. Vereshchahina. // Вища освіта у контексті інтеграції до європейського простору. – 2017. – С. 185–197.